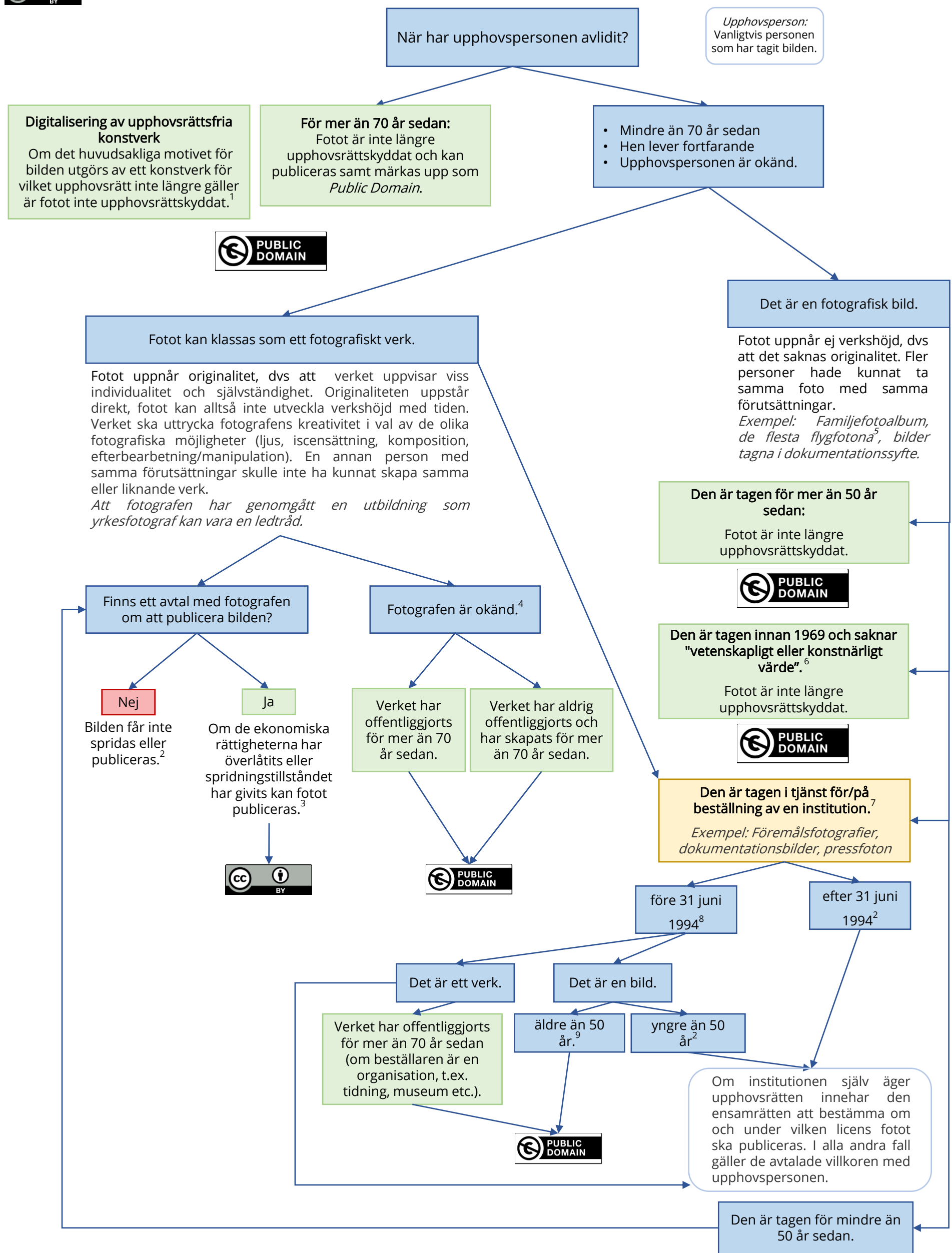

Upphovsrätt: Fotografier

Undantag och mer information

- Ideella rättigheter:** Även efter skyddstiden har gått ut har upphovspersonen rätt till att bli namngiven vid användning av verket. Bilden får inte ändras eller publiceras i en kontext som kan kännas kränkande för upphovspersonen eller hans verk.
- Den som äger den ekonomiska delen av upphovsrätten (den del alltså som kan överlåtas) har *ensamrätten* att bestämma huruvida en bild eller ett verk får spridas, användas eller framföras.
- Efter upphovspersonens död kan upphovsrätten gå över till *arvingarna* eller så har den ekonomiska delen överlåtits till andra aktörer. Vid inköp eller insamling av fotografier eller föremål (exemplar av själva verket) överlåtas den ekonomiska delen av upphovsrätten eller publiceringstillståndet inte automatiskt till köparen. Särskilda avtal med upphovspersonen eller dess arvingar krävs.
- Porträttfotografier:** Även här gäller beställarregeln. Om porträttbilden har beställts av den avbildade personen och är tagen innan 1994 (när nya upphovsrättslagen trädde i kraft) ligger upphovsrätten hos beställaren om inget annat har avtalats. För denna kategori av bilder ligger upphovsrätten kvar i två generationer eller 70 år efter upphovspersonens död; barnbarnen måste alltså bes om lov om porträttbilder ska användas eller publiceras.
- Avbildning av upphovsrättskyddade verk: Vid fotografering av andra verk, där själva verket huvudmotivet och inte bara avbildas som en del av motivet (bild-i-bild) kan upphovsrätt gälla för båda och ett särskilt tillstånd från upphovspersonen av det avbildade verket krävs.
- Om en bild ska användas i marknadsföringssyfte krävs den avbildades tillstånd.
- Det här schemat kan bara användas som stöd i val av rätt licens; *andra rättsliga inskränkningar* (till exempel GDPR) kan påverka möjligheten att sprida eller använda bilden. Dessutom kan schemat bara indikera rätt val eller användas som diskussionsunderlag; det är varken uttömmande eller bindande.

Källor

Digisam (2020): Vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning. digisam.se.

Lagen (1978:800) om namn och bild i reklam.

Lagen (1919:383) om rätt till fotografiska bilder.

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Riksantikvarieämbetet och Johanna Berg (2010): *Fritt fram! Utredning rörande policy för Riksantikvarieämbetets informationsmängder*, CC BY 2.5

1) Enligt regeringens proposition (Prop. 2021/22:278) till 49 a § om fri återgivning av konstverk ska detta omfatta "fotografier, målningar, skulpturer, grafik samt alster i relief såsom medaljer och mynt. Även textiltryck, konstvävnad, mosaik och vissa typer av glas- och keramikarbeten kan vara att anse som alster av bildkonst".

2) Undantag kan finnas inom **lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk**, kap. 2, t.ex. vid visning av exemplar (§20), offentliga framföranden (§21), citaträtten (§22), återgivning av konstverk och byggnader (§23), herrelösa verk eller verk som inte finns i handeln (§16).

3) Valet av rätt licens beror på avtalsvillkoren. Det kan vara möjligt att bilderna inte får publiceras alls.

4) Enligt **44 §** är fotografen okänd om upphovspersonen har inte blivit namngiven (eller identifierad med sin kända pseudonym/signatur). Upphovsrätten gäller då i 70 år efter verket har offentliggjorts eller (om det aldrig har offentliggjorts) skapats. Upphovspersonen (eller hans arvingar) har dock fortfarande möjligheten att avslöja hans identitet. Vid användning av herrelösa verk gäller villkoren i 16 a-d §, bland annat kravet på omsorgsfull efterforskning och dess dokumentation.

5) För att publicera och sprida flygfoton krävs tillstånd från Lantmäteriet. Ett undantag är till exempel flygfoton tagna före 1950 som inte kräver tillstånd.

6) Innan fotografier blev en del av lagen om upphovsrätt bestämdes skyddstiderna i **lagen (1919:383) om rätt till fotografiska bilder**. Där särskildes mellan "fotografier i allmänheten" som hade en skyddstid på 25 år och foton med "konstnärligt eller vetenskapligt värde" (som skulle gälla vid skapandets tidpunkt, värdet kunde alltså inte utvecklas med tiden). När foton integrerades i lag (1960:729) år 1994 förblev bilderna som hade tagits minst 25 år innan dess (alltså innan 1969) upphovsrättsfria.

7) Om institutionen själv äger upphovsrätten till foton som t.ex. tagits i dess tjänst är det ett strategiskt beslut vilka licenser som ska tillämpas på bilderna. Institutionen har då möjligheten att sprida det öppet eller t.o.m. släppa alla upphovsrättsliga inskränkningar.

8) Beställarregeln/beställarpresumtionen omfattade enligt **lagen (1919:383) om rätt till fotografiska bilder** att institutionen/personen som har beställt fotografiska tjänster äger upphovsrätten om inget annat har bestämts i särskilda avtal (lagen gällde till 1994). Det gäller t.ex. pressfoton eller kulturarvsinstitutioners anställda. Om alltså foton har tagits i kulturarvsinstitutionens tjänst (innan 1994) äger institutionen upphovsrätten till foton.

9) Om institutionen bedömer att fotot uppnår kraven för ett fotografiskt verk blir fotot först upphovsrättsfritt 70 år efter upphovspersonens död.